Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

26 päivänä marraskuuta 2015*

Ennakkoratkaisupyyntö — Direktiivi 2002/22/EY — Sähköiset viestintäverkot ja -palvelut — Käyttäjien oikeudet — Tilaajien oikeus sanoa irti sopimuksensa seuraamuksitta — Sopimusehdoista johtuva hintojen mukauttaminen — Hintojen korottaminen kuluttajahintojen noustessa

Asiassa C-326/14,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Oberster Gerichtshof (ylimmän oikeusasteen tuomioistuin, Itävalta) on esittänyt 28.4.2014 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 7.7.2014, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Verein für Konsumenteninformation

vastaan

A1 Telekom Austria AG,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: kolmannen jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen, joka hoitaa neljännen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit J. Malenovský, M. Safjan (esittelevä tuomari), A. Prechal ja K. Jürimäe,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: hallintovirkamies I. Illéssy,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 30.4.2015 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Verein für Konsumenteninformation, edustajanaan Rechtsanwalt S. Langer,

— A1 Telekom Austria AG, edustajanaan Rechtsanwalt M. Hasberger,

— Belgian hallitus, asiamiehinään J. Van Holm ja M. Jacobs,

— Euroopan komissio, asiamiehinään G. Braun ja L. Nicolae,

kuultuaan julkisasiamiehen 9.7.2015 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yleispalvelusta ja käyttäjien oikeuksista sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen alalla 7.3.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/22/EY (yleispalveludirektiivi) (EYVL L 108, s. 51), sellaisena kuin se on muutettuna 25.11.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/136/EY (EUVL L 337, s. 11; jäljempänä direktiivi 2002/22), 20 artiklan 2 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Verein für Konsumenteninformation (kuluttajille tiedottava yhdistys, jäljempänä yhdistys) ja A1 Telekom Austria AG (jäljempänä A1 Telekom Austria) ja joka koskee sitä, että viimeksi mainittu on käyttänyt lainvastaisiksi väitettyjä ehtoja kuluttajien kanssa tekemissään sopimuksissa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 2002/22

3 Direktiivin 2002/22 johdanto-osan 30 ja 49 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(30)
Sopimukset ovat käyttäjän ja kuluttajan kannalta tärkeä keino varmistaa tietojen saatavuus ja oikeusturvan vähimmäistaso. – – Kuluttajille olisi erityisesti turvattava sopimussuhteessa välittömään puhelinpalvelujensa tarjoajaan oikeusvarmuuden vähimmäistaso siten, että sopimuksessa eritellään sopimusehdot ja -edellytykset, palvelun laatu, sopimuksen ja palvelun päättämistä koskevat ehdot sekä korvaus- ja riitojenratkaisumenettelyt. – – Hintojen sekä sopimusehtojen avoimuuden varmistavat toimenpiteet lisäävät kuluttajien mahdollisuuksia tehdä mahdollisimman hyviä valintoja ja näin hyötyä kaikista kilpailun tarjoamista mahdollisuuksista.

– –

(49) Tällä direktiivillä olisi edistettävä kuluttajansuojaa säätämällä myös selkeistä sopimusehdoista ja riitojen ratkaisumenettelyistä sekä hintojen avoimuudesta kuluttajille. – –”

4 Tämän direktiivin I luku, jonka otsikko on ”Soveltamisala, tavoitteet ja määritelmät”, sisältää direktiivin 1 artiklan, jossa säädetään seuraavaa:

”1. Osana [sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen yhteisestä sääntelyjärjestelmästä 7.3.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston] direktiivin 2002/21/EY (puitedirektiivi) [(EYVL L 108, s. 33)] soveltamista tässä direktiivissä säädetään sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen tarjonnasta loppukäyttäjille. Tavoitteena on varmistaa hyvälaatuisten ja yleisesti saatavilla olevien palvelujen saatavuus kaikkialla yhteisössä todellisen kilpailun ja valinnanvapauden avulla sekä antaa säännökset sellaisia tilanteita varten, joissa markkinat eivät tyydyttävästi täytä loppukäyttäjien tarpeita. Direktiiviin sisältyy myös säännöksiä päätelaitteiden tietyistä näkökohdista, mukaan lukien säännökset, joiden tarkoituksena on helpottaa vammaisten loppukäyttäjien verkkoonpääsyä.

2. Tässä direktiivissä vahvistetaan loppukäyttäjien oikeudet sekä yleisesti saatavilla olevia sähköisiä viestintäverkkoja ja -palveluja tarjoavien yritysten vastaavat velvollisuudet. Yleispalvelujen tarjoamisen varmistamiseksi avoimilla ja kilpailuun perustuvilla markkinoilla direktiivissä määritellään tiettyä laatutasoa edustavat vähimmäispalvelut, jotka ovat kansalliset erityisolosuhteet huomioon ottaen kohtuuhintaan kaikkien loppukäyttäjien saatavilla siten, että kilpailu ei vääristy. – –”

5 Mainitun direktiivin IV luku, jonka otsikko on ”Loppukäyttäjien edut ja oikeudet”, sisältää muun muassa 20 artiklan, jossa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tilatessaan palveluja, joissa tarjotaan liittymä yleiseen viestintäverkkoon, ja/tai yleisesti saatavilla olevia sähköisiä viestintäpalveluja, kuluttajilla, ja muilla sitä pyytävillä loppukäyttäjillä, on mahdollisuus tehdä sopimus tällaista liittymää ja/tai tällaisia palveluja tarjoavan yrityksen tai yritysten kanssa. Sopimuksessa on yksilöitävä selvässä, kattavassa ja helposti saatavassa muodossa ainakin

– –

d) yksityiskohtaiset tiedot hinnoista ja maksuista, mukaan lukien menetelmät, joiden avulla voidaan saada ajantasaiset tiedot kaikista sovellettavista hinnoista ja ylläpitomaksuista, tarjotut maksumenetelmät ja maksumenetelmästä johtuvat kustannusten erot;

– –

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tilaajilla on oikeus sanoa irti sopimuksensa seuraamuksitta heti kun heille on ilmoitettu sopimusehtoihin aiotuista muutoksista, joita sähköisiä viestintäpalveluja ja/tai -verkkoja tarjoavat yritykset ehdottavat. Tilaajille on annettava riittävästi tietoa näistä muutoksista vähintään yhtä kuukautta ennen niiden toteuttamista ja heille on ilmoitettava samanaikaisesti, että heillä on oikeus sanoa irti sopimuksensa seuraamuksitta, jos he eivät hyväksy uusia ehtoja. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset sääntelyviranomaiset voivat määrittää tällaisten ilmoitusten muodon.”

6 Saman direktiivin 21 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset sääntelyviranomaiset voivat velvoittaa yleisiä sähköisiä viestintäverkkoja ja/tai yleisesti saatavilla olevia sähköisiä viestintäpalveluja tarjoavat yritykset julkaisemaan avoimia, vertailukelpoisia, riittäviä ja ajantasaisia tietoja hinnoista ja kaikista sopimuksen päättymiseen liittyvistä maksuista sekä loppukäyttäjille ja kuluttajille tarjoamiensa palvelujen käyttöoikeuteen ja käyttöön sovellettavista vakioehdoista liitteen II mukaisesti. Tällaiset tiedot on julkaistava selvässä, kattavassa ja helposti saatavassa muodossa. Kansalliset sääntelyviranomaiset voivat asettaa lisävaatimuksia, jotka koskevat julkaistavien tietojen muotoa.”

Itävallan oikeus

7 Vuoden 2003 tietoliikennelain (Telekommunikationsgesetz 2003; BGBl. I, 70/2003; jäljempänä tietoliikennelaki) 25 §:n sanamuoto on seuraava:

”(1) Televiestintäverkkojen tai -palvelujen operaattorien on annettava yleiset sopimusehdot, joissa kuvataan myös tarjottavat palvelut, ja niihin sovellettavia hintoja koskevat sopimusehdot. Yleiset sopimusehdot ja sovellettavia hintoja koskevat sopimusehdot on ilmoitettava sääntelyviranomaiselle ennen palvelun aloittamista, ja ne on annettava tiedoksi soveltuvassa muodossa.

(2) Yleisten sopimusehtojen ja hintoja koskevien sopimusehtojen muutokset on ennen niiden voimaantuloa ilmoitettava sääntelyviranomaiselle ja annettava tiedoksi soveltuvassa muodossa. Muutoksiin, jotka eivät yksinomaan hyödytä tilaajia, sovelletaan kahden kuukauden tiedoksianto- ja ilmoitusmääräaikaa. Tämä ei vaikuta kuluttajansuojalain – – eikä yleisen siviililain säännöksiin.

(3) Muutosten, jotka eivät yksinomaan hyödytä tilaajia, keskeinen sisältö on annettava tiedoksi tilaajalle vähintään kuukausi ennen muutoksen voimaantuloa kirjallisesti, esimerkiksi säännöllisesti lähetettävässä laskussa. Tilaajalle on samalla ilmoitettava muutosten voimaantuloajankohta ja se, että hänellä on oikeus sanoa irti sopimus tähän ajankohtaan mennessä kuluitta. – – Televiestintäverkkojen ja -palvelujen operaattorien yleisiin sopimusehtoihin ja hintoja koskeviin sopimusehtoihin tehtävät muutokset, jotka ovat tarpeen pelkästään sääntelyviranomaisen tämän säännöksen nojalla antaman asetuksen johdosta ja jotka eivät yksinomaan hyödytä käyttäjiä, eivät oikeuta tilaajaa irtisanomaan sopimusta kuluitta.

– –

(5) Hintoja koskeviin sopimusehtoihin on sisällyttävä ainakin seuraavat:

– –

2. tieto siitä, miten voidaan saada ajantasaiset tiedot kaikista sovellettavista hinnoista ja ylläpitomaksuista,

– –”

8 Vuoden 2000 tilastoista annetussa liittovaltion laissa (Bundesstatistikgesetz 2000; BGBl. I, 163/1999) säädetään, että Itävallan tilastokeskus (Statistik Österreich) vastaa muun muassa kuluttajahintaindeksin laatimisesta.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

9 Yhdistyksellä on Itävallan lainsäädännön nojalla oikeus nostaa kanteita yleisten sopimusehtojen, jotka ovat lainsäädännössä säädettyjen kieltojen tai hyvien tapojen vastaisia, käytön kieltämiseksi.

10 A1 Telekom Austria, joka tarjoaa tietoliikennepalveluja Itävallassa, soveltaa suhteissaan kuluttajien kanssa yleisiä sopimusehtoja.

11 Näissä ehdoissa määrätään muun muassa, että ” jos indeksiin sitomisesta sovitaan hintoja koskevissa määräyksissä tai erillisessä sopimuksessa”, ”A1 [Telekom Austria] on oikeutettu korottamaan hintoja seuraavalle kalenterivuodelle kuluttajahintaindeksin vuosikeskiarvon nousun mukaisesti” ja että se on myös ”velvollinen siirtämään [tämän] vuosikeskiarvon laskun hintoihinsa ja alentamaan mainittuja hintoja tämän laskun mukaisesti. A1 [Telekom Austria] ilmoittaa mukautuksista asiakkaille kirjallisesti”.

12 Näissä samoissa sopimusehdoissa määrätään, että ”jos asiakkaat eivät pelkästään hyödy muutoksesta, A1 [Telekom Austria] ilmoittaa muutoksesta – sikäli kuin sitä ei ole tarkoitus soveltaa ainoastaan uusiin asiakkaisiin – kaksi kuukautta ennen sen voimaantuloa. Muutosten, jotka eivät pelkästään hyödytä asiakkaita, keskeinen sisältö – – annetaan asiakkaille tiedoksi kirjallisesti, esimerkiksi laskussa, vähintään kuukausi ennen niiden voimaantuloa. Tiedonantoon muutoksen keskeisestä sisällöstä sisältyy maininta oikeudesta sanoa sopimus irti kuluitta ja irtisanomisajasta”.

13 Lisäksi samoissa yleisissä sopimusehdoissa määrätään, että ”sopimuksessa määritellyn indeksin perusteella tehtävät hintojen muutokset eivät anna oikeutta sopimuksen purkuun”.

14 Yhdistys vaati Handelsgericht Wienissä (Wienin markkinatuomioistuin), että A1 Telekom Austriaa kielletään käyttämästä yllämainittuja lausekkeita yleisissä sopimusehdoissa.

15 Yhdistys nimittäin katsoi, että se, että A1 Telekom Austria korotti maksuja, oli lainmukaista vain, mikäli kuluttajille annettiin oikeus purkaa sopimus.

16 Handelsgericht Wienin (Wienin markkinatuomioistuin) hyväksyttyä yhdistyksen vaatimuksen 25.10.2012 antamallaan tuomiolla A1 Telekom Austria valitti tästä tuomiosta Oberlandesgericht Wieniin (Wienin ylin alueellinen tuomioistuin).

17 Oberlandesgericht Wien (Wienin ylin alueellinen tuomioistuin) muutti osittain kyseistä tuomiota 16.5.2013 antamallaan tuomiolla. Yhdistys ja A1 Telekom Austria tekivät kumpikin Revision-valituksen Oberlandesgericht Wienin antamasta tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

18 Oberster Gerichtshof (ylimmän oikeusasteen tuomioistuin, Itävalta) katsoi, että asian ratkaisu edellytti direktiivin 2002/22 tulkintaa, ja päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko direktiivin [2002/22] 20 artiklan 2 kohdassa säädettyä tilaajien oikeutta sanoa irti sopimuksensa seuraamuksitta ’heti, kun heille on ilmoitettu sopimusehtoihin aiotuista muutoksista’, sovellettava myös siinä tapauksessa, että hintojen mukauttaminen perustuu sopimusehtoihin, joissa määrätään jo sopimuksenteon yhteydessä, että jatkossa hintoja on mukautettava (korotettava/alennettava) rahan arvon kehitystä kuvaavan objektiivisen kuluttajahintaindeksin muutosten mukaisesti?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään, onko direktiivin 2002/22 20 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että sähköisiin viestintäverkkoihin tai -palveluihin liittyvien palveluhintojen muutos, joka johtuu siitä, että näitä palveluja tarjoavan yrityksen käyttämiin yleisiin sopimusehtoihin sisältyy hintojen mukauttamista koskeva lauseke, jonka mukaan tällainen mukauttaminen riippuu valtion elimen vahvistamasta objektiivisesta kuluttajahintaindeksistä, on tässä säännöksessä tarkoitettu sopimusehtoihin aiottu muutos, jonka perusteella tilaajalle syntyy oikeus irtisanoa sopimus seuraamuksitta.

20 Aluksi on huomautettava, että direktiivillä 2002/22 on tarkoitus luoda yhdenmukaistettu sääntelykehys, jolla taataan sähköisen viestinnän alalla yleispalvelun eli määriteltyjen vähimmäispalvelujen tarjoaminen kaikille loppukäyttäjille kohtuuhintaan. Tämän direktiivin 1 artiklan 1 kohdan mukaan yksi direktiivin tavoitteista on varmistaa hyvälaatuisten ja yleisesti saatavilla olevien palvelujen saatavuus kaikkialla Euroopan unionissa todellisten kilpailun ja valinnanvapauden avulla (ks. vastaavasti tuomio Base ym., C-389/08, EU:C:2010:584, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

21 Direktiivin 2002/22 IV luvun säännösten tarkoituksena on loppukäyttäjien etujen ja oikeuksien suojaaminen.

22 Unionin lainsäätäjä on täsmentänyt tämän direktiivin johdanto-osan 30 perustelukappaleessa, että yleiseen viestintäverkkoon liittymistä koskeva tai yleisesti saatavilla olevia viestintäpalveluja koskeva sopimus on käyttäjän ja kuluttajan kannalta tärkeä keino varmistaa tietojen saatavuus ja oikeusturvan vähimmäistaso. Direktiivin johdanto-osan 49 perustelukappaleessa unionin lainsäätäjä on myös viitannut hintojen avoimuuteen kuluttajille. Tähän liittyen kyseisen direktiivin 20 artiklan 1 kohdan d alakohdassa säädetään, että sopimuksessa on yksilöitävä selvässä, kattavassa ja helposti saatavassa muodossa muun muassa yksityiskohtaiset tiedot hinnoista ja maksuista ja menetelmät, joiden avulla voidaan saada ajantasaiset tiedot kaikista sovellettavista hinnoista ja ylläpitomaksuista.

23 Lisäksi direktiivin 2002/22 21 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset sääntelyviranomaiset voivat velvoittaa yleisiä sähköisiä viestintäverkkoja ja/tai yleisesti saatavilla olevia sähköisiä viestintäpalveluja tarjoavat yritykset julkaisemaan avoimia, vertailukelpoisia, riittäviä ja ajantasaisia tietoja erityisesti hinnoista ja kaikista sopimuksen päättymiseen liittyvistä maksuista sekä loppukäyttäjille ja kuluttajille tarjoamiensa palvelujen käyttöoikeuteen ja käyttöön sovellettavista vakioehdoista. Tällaiset tiedot on julkaistava selvässä, kattavassa ja helposti saatavassa muodossa.

24 Tämän direktiivin 20 artiklan 2 kohdassa säädetään lisäksi, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että tilaajilla on oikeus sanoa irti sopimuksensa seuraamuksitta heti, kun heille on ilmoitettu sopimusehtoihin aiotuista muutoksista, joita sähköisiä viestintäpalveluja tarjoavat yritykset ehdottavat. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tilaajille annetaan riittävästi tietoa näistä muutoksista vähintään yhtä kuukautta ennen niiden toteuttamista ja heille ilmoitetaan samanaikaisesti, että heillä on oikeus sanoa irti sopimuksensa seuraamuksitta, jos he eivät hyväksy uusia ehtoja.

25 Näistä säännöksistä on todettava, että unionin lainsäätäjä on katsonut, että sähköisiä viestintäpalveluja tarjoavilla yrityksillä voi olla oikeutettu intressi siihen, että ne voivat muuttaa palvelujensa hintoja (ks. analogisesti tuomio RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, 46 kohta).

26 Nyt käsiteltävässä asiassa – kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ja esitetystä kysymyksestä käy ilmi – A1 Telekom Austrian yleisiin sopimusehtoihin sisältyvässä riidanalaisessa lausekkeessa määrätään Itävallan tilastokeskuksen vahvistamaan vuosittaiseen objektiiviseen kuluttajahintaindeksiin perustuvasta hintojen mukauttamisesta.

27 Tästä seuraa, että tällä tavoin sovittu hintojen mukauttaminen, siltä osin kuin se perustuu selvään, täsmälliseen ja yleisölle helposti saatavassa muodossa olevaan indeksimenetelmään, joka pohjautuu julkisiin päätöksiin tai järjestelmiin, ei aseta loppukäyttäjiä erilaiseen sopimustilanteeseen verrattuna tilanteeseen, joka seuraa sopimuksesta, jonka sisältö määräytyy kyseessä olevan lausekkeen sisältävien yleisten ehtojen perusteella.

28 Näin ollen tällä tavoin tehtyä hintojen mukauttamista ei voida pitää direktiivin 2002/22 20 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna sopimusehtoihin aiottuna muutoksena.

29 Edellä esitetyn perusteella kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2002/22 20 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että sähköisiin viestintäverkkoihin tai -palveluihin liittyvien palveluhintojen muutos, joka johtuu siitä, että näitä palveluja tarjoavan yrityksen käyttämiin yleisiin sopimusehtoihin sisältyy hintojen mukauttamista koskeva lauseke, jonka mukaan tällainen mukauttaminen riippuu valtion elimen vahvistamasta objektiivisesta kuluttajahintaindeksistä, ei ole tässä säännöksessä tarkoitettu sopimusehtoihin aiottu muutos, jonka perusteella tilaajalle syntyy oikeus irtisanoa sopimus seuraamuksitta.

Oikeudenkäyntikulut

30 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Yleispalvelusta ja käyttäjien oikeuksista sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen alalla 7.3.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/22/EY (yleispalveludirektiivi), sellaisena kuin se on muutettuna 25.11.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/136/EY, 20 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että sähköisiin viestintäverkkoihin tai -palveluihin liittyvien palveluhintojen muutos, joka johtuu siitä, että näitä palveluja tarjoavan yrityksen käyttämiin yleisiin sopimusehtoihin sisältyy hintojen mukauttamista koskeva lauseke, jonka mukaan tällainen mukauttaminen riippuu valtion elimen vahvistamasta objektiivisesta kuluttajahintaindeksistä, ei ole tässä säännöksessä tarkoitettu sopimusehtoihin aiottu muutos, jonka perusteella tilaajalle syntyy oikeus irtisanoa sopimus seuraamuksitta.

Allekirjoitukset